

Aanwijzingen voor ringvoorzitters
bij doorzoeking of bestuursrechtelijk onderzoek

Oktober 2019

Voorwoord

De KNB is dank verschuldigd aan de leden van de werkgroep die deze aanwijzingen hebben samengesteld.

De werkgroep bestond uit:

- Mevrouw mr. dr. N.A.M.E.C. Fanoy, advocaat in Amsterdam;
- De heer mr. E. van Liere, advocaat in Amsterdam;
- Mevrouw mr. L.H. Rammeloo, advocaat in Amsterdam;
- De heer prof. mr. B.C.M. Waaijer, hoogleraar Notarieel recht aan de Vrije Universiteit Amsterdam;
- Mevrouw mr. C. Heck-Vink, juridisch adviseur KNB;
- De heer mr. N.J.M. Sjerps, juridisch adviseur KNB.

Deze aanwijzingen dienen in samenhang te worden gelezen met de “Handleiding voor notarissen bij een strafrechtelijke doorzoeking en bij onderzoek door bestuursrechtelijke toezichthouders”.

KNB, oktober 2019

(1) Rol ringvoorzitter

In verband met de bijzondere positie van de notaris wordt in de praktijk volgens vaste afspraak met het Openbaar Ministerie (OM) de ringvoorzitter gevraagd bij een strafrechtelijke doorzoeking bij de notaris aanwezig te zijn.¹ De aanwezigheid van de ringvoorzitter tijdens een doorzoeking is niet wettelijk voorgeschreven. Wel is wettelijk vastgelegd dat de rechter-commissaris (RC) zich bij de beoordeling van de aannemelijkheid van een beroep op het verschoningsrecht kan laten voorlichten door een vertegenwoordiger van de beroepsgroep. In dit geval is dat de ringvoorzitter.²

Als ringvoorzitter vervult u de rol van procesbewaker en kunt u tevens door de notaris en door de RC worden geconsulteerd voor advies ten behoeve van een zorgvuldige belangenafweging.³ U dient erop toe te zien dat de doorzoeking conform de wet en de jurisprudentie wordt gedaan.

U kunt de RC en/of de behandelend Officier van Justitie (OvJ) vragen om een voorbespreking over de wijze waarop de doorzoeking gaat plaatsvinden. In dat kader kunt u wijzen op het belang van beginselen van proportionaliteit en subsidiariteit bij het aanwenden van dergelijke ingrijpende bevoegdheden. Hierin ligt besloten dat de gewone gang van zaken op het kantoor niet onnodig dient te worden verstoord. Vraag de opsporingsambtenaren bijvoorbeeld om niet in opvallende hesjes te komen en ook overigens uitingen van machtsvertoon achterwege te laten. Ongewenste publiciteit dient zo mogelijk te worden voorkomen.

U moet het tijdstip en de identiteit van het kantoor geheimhouden. U kunt hierover overleggen met een vertrouwensnotaris of een advocaat. Ook kunt u op anonieme basis de KNB raadplegen voor advies.

Ook bij een bestuursrechtelijk onderzoek kunt u als ringvoorzitter de notaris behulpzaam zijn bij het maken van een zorgvuldige belangenafweging.

(2) Strafrechtelijke doorzoeking bij de notaris

2.1 De uitvoering van de doorzoeking vindt plaats onder leiding van de RC. U wordt kort tevoren uitgenodigd aanwezig te zijn bij een voorgenomen doorzoeking bij de notaris. Zorg dat u van te voren een lijst heeft klaarliggen met gegevens van personen die u kunnen vervangen voor het geval dat u verhinderd bent om de doorzoeking bij te wonen.

2.2 Vraag tegen wie het onderzoek zich richt: tegen de notaris zelf, tegen één of meer cliënten van de notaris of tegen de notaris en één of meer cliënten. Vraag tegen wie welke verdenking bestaat. Is er een verdenking tegen de notaris van een ernstig strafbaar feit?

2.3 Inventariseer vooraf hoeveel opsporingsambtenaren aan de doorzoeking zullen deelnemen. Bedenk ook hoeveel personen u zelf meeneemt. Met name indien de

---

¹ Hof Amsterdam 25 november 2003, ECLI:NL:GHAMS:2003:AN9012

² Artikel 98 zesde lid Sv.

³ De ringvoorzitter vervult de rol die in de advocatuur door de deken van de plaatselijke orde van advocaten wordt ingenomen. Zie de Aanwijzing toepassing opsporingsbevoegdheden en dwangmiddelen tegen advocaten van het Openbaar Ministerie (Stc. 4981, 2011), op grond waarvan bij een doorzoeking bij een advocaat de deken verplicht aanwezig moet zijn. Vgl. HR 20 juni 1988, ECLI:NL:HR:1988:AD0367. HR 30 november 1999, ECLI:NL:HR:1999:ZD7280.

notaris verdachte is, is het raadzaam om iemand mee te nemen die aantekeningen kan maken.

2.4 U moet het tijdstip en de identiteit van het kantoor geheim houden. Wel mag u een vertrouwensnotaris of een advocaat raadplegen voor advies. Ook kunt u op anonieme basis de KNB raadplegen voor advies. Het is aan te bevelen om van tevoren een lijst met namen van gespecialiseerde advocaten in de regio te hebben klaarliggen.

2.5 Neem kennis van de 'Handleiding voor notarissen bij een strafrechtelijke doorzoeking en bij onderzoek door bestuursrechtelijke toezichthouders'. Zorg dat u direct na binnenkomst bij het kantoor en dus voor de uitvoering van de doorzoeking contact legt met de betrokken notaris. Vergewist u zich ervan dat de notaris, dan wel bij diens afwezigheid zijn waarnemer, de inhoud van deze handleiding tot zich neemt en zich bewust is van zijn rechten en plichten. U neemt een kopie van deze handleiding mee en stelt deze zo nodig ter beschikking aan de notaris.

2.6 Leg de notaris uit dat uw taak bij de doorzoeking is erop toe te zien dat de wettelijke geheimhoudingsplicht van de notaris, binnen de grenzen van de wet, wordt gerespecteerd en voer deze taken uit. Samen met de notaris dient u te waken voor het maatschappelijk belang van geheimhouding. Zo nodig dient u de notaris tegen zichzelf te beschermen ('ik heb niets te verbergen').

2.7 Vraag de RC een voorbespreking te houden over de wijze waarop de doorzoeking gaat plaatsvinden. Vraag wat de RC van plan is (een fysiek en/of digitaal onderzoek) en hoe lang het onderzoek ongeveer gaat duren. Geef aan dat u het op prijs stelt dat de RC gedurende de hele doorzoeking aanwezig is. Maak afspraken om de doorzoeking op zodanige wijze in te richten dat de normale gang van zaken op het kantoor niet onnodig wordt verstoord. Als de notaris geen verdachte is, moet het personeel vrij zijn om te bewegen.

2.8 U ziet toe op een correct verloop van de doorzoeking. Dit moet op de minst bezwarende wijze en 'gericht' gebeuren. De belangen van cliënten van de notaris dienen zoveel mogelijk gerespecteerd te worden. Fishing expeditions zijn in beginsel niet toegestaan. De notaris kan bezwaar maken tegen de wijze waarop de doorzoeking plaatsvindt. Zo nodig kunt u dit bezwaar gemotiveerd steunen.

2.9 Cliëntengegevens moeten bij de doorzoeking zo veel mogelijk geheim blijven. U ziet erop toe dat de notaris als eerste de gelegenheid krijgt om per stuk of dossier te bepalen of de in beslag te nemen stukken onder zijn verschoningsrecht vallen. De notaris dient zich in beginsel op zijn geheimhoudingsplicht en verschoningsrecht te beroepen. Adviseer de notaris bezwaar te maken tegen de inzage en het kopiëren van gegevens die onder zijn geheimhoudingsplicht en het verschoningsrecht vallen. Adviseer hem tevens de uitlevering van stukken en dossiers die onder zijn verschoningsrecht vallen, te weigeren.

2.10 Als het gaat om een digitaal onderzoek: verzoek dat dit onderzoek zoveel mogelijk wordt afgebakend door opgave van specifieke dossiers en zoektermen. Geef de notaris in overweging zo spoedig mogelijk de eventuele systeembeheerder in te schakelen. Vraag of de inhoud van de gegevensdragers in geautomatiseerde

werken eerst door de notaris samen met u kan worden uitgelezen, ook ingeval de RC een zogeheten image wil laten maken van digitale bestanden. Vervolgens kunnen de gegevens die voor kennisneming door de RC vatbaar zijn worden gekopieerd naar een andere gegevensdrager en aan de RC ter beschikking worden gesteld. Indien de RC bepaalt dat een ander dan de notaris de gegevens vastlegt dan wel kopieert: verzoek dat dit gebeurt door een niet bij het onderzoek betrokken digitale deskundige.

2.11 U kunt de notaris behulpzaam zijn bij het maken van een zorgvuldige belangenafweging en bij het selecteren van stukken en gegevens die al dan niet onder het verschoningsrecht vallen. Wijs de notaris er zo nodig op dat het verschoningsrecht bij een doorzoeking ter inbeslagneming niet geldt voor brieven of geschriften die voorwerp uitmaken van het strafbare feit of daartoe gediend hebben (bijvoorbeeld: geantedateerde documenten, vervalste stukken). Bovendien geldt dat de notaris die een specifieke functie vervult, zoals het optreden als bestuurder van een stichting, niet in hoedanigheid van notaris handelt en bij het uitoefenen van die specifieke functie geen beroep kan doen op het verschoningsrecht; een notaris kan zich immers slechts op het verschoningsrecht beroepen met betrekking tot de wetenschap die hij 'in de normale beroepsbeoefening' heeft verkregen. Ook kan sprake zijn van zeer uitzonderlijke omstandigheden op grond waarvan de waarheidsvinding kan prevaleren boven het verschoningsrecht, bijvoorbeeld als de notaris wordt verdacht van een ernstig strafbaar feit.

2.12 Tot uw taak behoort ook, ter voorkoming van doorzoeking van het hele kantoor, met de RC te toetsen of de notaris zich terecht beroept op zijn verschoningsrecht en de stukken/gegevens te selecteren en te schiften waartoe het verschoningsrecht zich eventueel niet uitstrekt. Indien het aantal te doorzoeken stukken te omvangrijk is voor een beoordeling ter plekke: vraag of de stukken verzegeld naar de RC kunnen worden gebracht, zodat de notaris en u de selectie en schiften in een later stadium kunnen maken.

2.13 De stukken waarop het verschoningsrecht van toepassing is, mogen niet vrijwillig worden afgestaan. Als de RC het niet met u en de notaris eens wordt over het beroep op verschoning, kan bij wijze van compromis met de RC worden afgesproken dat de bewuste stukken of dossiers onder protest in een verzegelde envelop of doos in beslag worden genomen. De RC is uiteindelijk degene die over de inbeslagneming beslist.

2.14 Wijs de notaris erop dat hij zich in beginsel niet als getuige of verdachte moet laten verhoren tijdens de doorzoeking.

2.15 Wijs de notaris die zelf wordt verdacht van enig strafbaar feit erop dat hij niet tot antwoorden verplicht is en het recht heeft zich door een advocaat te laten bijstaan. Als de notaris wordt verdacht van een ernstig strafbaar feit: in dat geval kan sprake zijn van zeer uitzonderlijke omstandigheden op grond waarvan de waarheidsvinding kan prevaleren boven het verschoningsrecht. De RC mag dan samen met u kennisnemen van vertrouwelijke informatie die betrekking heeft op het strafbare feit waarvan de notaris wordt verdacht.

2.16 Adviseer de notaris een klaagschrift in te dienen ex artikel 552a Sv als stukken of dossiers in beslag zijn genomen ten aanzien waarvan tevergeefs een beroep op het verschoningsrecht is gedaan. Ook het enkele meenemen van stukken in een gesloten envelop kan al beklagwaardig zijn.

2.17 Zie erop toe dat het beroep van de notaris op zijn verschoningsrecht en zijn protest tegen een eventuele inbeslagneming in het proces-verbaal van de griffier worden opgenomen. Het is verstandig om zelf ook een logboek bij te houden, om achteraf te kunnen controleren of het proces-verbaal van de griffier klopt.

(3) Bestuursrechtelijk onderzoek

3.1 De aanwezigheid van de ringvoorzitter is bij een bestuursrechtelijk onderzoek door een toezichthouder niet voorgeschreven. Een notaris kan u vragen bij een dergelijk onderzoek aanwezig te zijn. Ook kan hij u consulteren omtrent de door hem te maken belangenafweging tussen de medewerkingsplicht ten aanzien van vorderingen van een toezichthouder en een beroep op het verschoningsrecht.

3.2 Indien u wordt gevraagd om bij een bestuursrechtelijk onderzoek aanwezig te zijn: Zorg dat u voorafgaand aan de uitvoering van het onderzoek, zo mogelijk, overleg heeft met de betrokken notaris. Neem kennis van de 'Handleiding voor notarissen bij een strafrechtelijke doorzoeking en bij onderzoek door bestuursrechtelijke toezichthouders'. Vergewist u zich ervan dat de notaris, dan wel bij diens afwezigheid zijn waarnemer, de inhoud van deze handleiding tot zich neemt en zich bewust is van zijn rechten en plichten. U neemt een kopie van deze handleiding mee en stelt deze zo nodig ter beschikking aan de notaris.

3.3 Vraag naar een duidelijke en concrete opgave van het doel en de wettelijke basis van het onderzoek en de aan te wenden bevoegdheden. Waar richt het onderzoek zich precies op? Welke bevoegdheden worden ingezet en waarom?

3.4 U kunt de notaris behulpzaam zijn bij het maken van een zorgvuldige belangenafweging en bij het selecteren van informatie die al dan niet onder het verschoningsrecht van de notaris valt. Laat de notaris bezwaar maken tegen inzage en het kopiëren van gegevens die onder zijn geheimhouding en het verschoningsrecht vallen. Adviseer de notaris het bezwaar vast te laten leggen. Wijs de notaris er ook op dat het op onjuiste gronden niet meewerken aan een vordering van een toezichthouder strafbaar is gesteld in artikel 184 Sr.

3.5 Bij verschil van inzicht met de toezichthouder of met een "functionaris verschoningsrecht" van een toezichthouder: adviseer de notaris eventueel een vertrouwensnotaris of de KNB in te schakelen of juridisch advies in te winnen van een advocaat.

3.6 Vraag of het onderzoek gericht is op toezicht dan wel of er sprake is van de 'handhavingfase'. Wijs de notaris er op dat, indien de notaris wordt verhoord met het oog op het aan hem opleggen van een bestraffende sanctie (handhavingfase) hij niet verplicht is ten behoeve daarvan verklaringen omtrent zijn handwijze af te leggen.

3.7 Indien de toezichthouder, ondanks het beroep van de notaris op het verschoningsrecht, volhardt in zijn verzoek om inzage in bepaalde stukken: wijs de notaris op de mogelijkheid om een civiel kort geding aan te spannen teneinde inzage in verschoningsgerechtigde communicatie tegen te houden.

3.8 Indien de toezichthouder, ondanks het beroep van de notaris op het verschoningsrecht, overgaat tot het opleggen van een last onder dwangsom wegens het niet voldoen aan de medewerkingsverplichting van artikel 5:20 Awb: wijs de notaris tot wie de last gericht is er op dat hij een voorlopige voorziening aanhangig kan maken bij de voorzieningenrechter, nadat hij eerst bezwaar heeft gemaakt (artikel 8:81 Awb).